

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky Tomáš Valášek predkladá na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky návrh na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Cieľom predkladaného návrhu je obmedziť pôsobnosť generálneho prokurátora, zmenšiť priestor na svojvoľné alebo nedôvodné intervencie generálneho prokurátora SR do vyšetrovania trestnej činnosti a umožniť súdny prieskum jeho rozhodnutí vydaných na základe § 363 Trestného poriadku.

Inštitút zrušenia právoplatného rozhodnutia podľa § 363 Trestného poriadku poskytuje generálnemu prokurátorovi SR kompetenciu zrušiť ktorékoľvek rozhodnutie iného prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní, pričom proti jeho rozhodnutiu nie je prípustný žiadny opravný prostriedok. Takáto právna úprava poskytuje generálnemu prokurátorovi SR neadekvátnu právomoc, ktorá môže byť veľmi jednoducho zneužitá.

Generálny prokurátor SR svoju právomoc vyplývajúcu z § 363 Trestného poriadku využíva aj na pochybné rozhodnutia, pričom nemiestne a nevhodne supluje činnosť súdov. Vo viacerých prípadoch prišlo k využitiu tejto právomoci po mnohých mesiacoch vyšetrovania, pričom príslušné rozhodnutie o vznesení obvinenia bolo zrušené tesne pred podaním obžaloby a súdnym konaním.

Stalo sa tak aj v spoločensky významných kauzách, ktoré boli ostro sledované médiami a kde svojvoľné alebo nedostatočne odôvodnené zrušenie obvinenia vyvolalo negatívne reakcie v spoločnosti. V súčasnosti sme na Slovensku svedkami snahy o očistu spoločnosti od korupčných a klientelistických praktík z minulosti a diskutabilné a nedôveryhodné využívanie § 363 Trestného poriadku nabúra budovanie dôvery v spravodlivosť, právny štát a fungujúce inštitúcie.

Oprávnenie generálneho prokurátora SR vyplývajúce z § 363 Trestného poriadku je aj podľa renomovaných odborníkov a odborničiek a mimovládnych organizácií nesystémovým prvkom, ktorý si nevyhnutne vyžaduje úpravu.

Sú to práve súdy, ktoré musia zostať orgánom, ktorý má v konečnom dôsledku rozhodnúť o zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej moci. Pre spoločnosť, ako aj pre boj proti kriminalite je krajne nebezpečné, ak jeden človek v pozícii generálneho prokurátora SR môže sám rozhodnúť o zmarení akéhokoľvek vyšetrovania.

Naše skúsenosti s rozhodovaním generálneho prokurátora SR ukazujú, že dnešné parametre tejto jeho právomoci sú nastavené vyslovene nevhodne, pretože dávajú príliš veľkú moc jednému človeku na úkor rozhodovania súdnej moci, ktorá je nezávislá od akejkoľvek inej moci a oproti generálnemu prokurátorovi SR podlieha viacerým protikorupčným mechanizmom, ako je napríklad náhodné pridelovanie spisov, dvojinštančnosť konania, rozhodovanie v senátoch a podobne.

To, že miera oprávnení generálneho prokurátora SR vyplývajúcich z § 363 Trestného poriadku je neadekvátna až priam nebezpečná, dokazuje tiež fakt, že o to, koho nominant sa stane generálnym prokurátorom viedli politické strany vždy ostré boje. Jeden z legitímne zvolených generálnych prokurátorov dokonca nebol bývalým prezidentom do funkcie menovaný, pričom bývalý prezident vtedy konal jednoznačne v rozpore s ústavou, čo potvrdil aj ústavný súd SR. Aj počas vládnutia súčasnej vládnej koalície boli zaznamenané viaceré vyjadrenia vrcholných predstaviteľov štátu, že vplyv na generálneho prokurátora v kombinácii so súčasným znením § 363 je účinnou

poistkou proti trestnému stíhaniu alebo odsúdeniu osôb, ktoré majú priamy alebo nepriamy vplyv na generálneho prokurátora.

Je neprípustné, aby v právnom štáte ktokoľvek požíval beztrestnosť. Podľa súčasného znenia zákona a v kontexte vyššie uvedeného, tomu tak môže byť, stačí, ak si niekto dostatočne silno zaviazal generálneho prokurátora SR a môže sa stať v podstate nedotknuteľným, nech by spáchal akýkoľvek trestný čin.

B. Osobitná časť

K Čl. I

K bodu 1 [§ 185 ods. 5]

Navrhovaná zmena zakladá právo podať sťažnosť voči uzneseniu generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 a zároveň určuje orgán, ktorý je oprávnený o tejto sťažnosti rozhodnúť. Cieľom tejto úpravy je umožniť preskúmanie uznesenia generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 nezávislým súdom.

K bodu 2 [§ 186 ods. 3]

Nový odsek priznáva právo prokurátora a policajta podať sťažnosť proti uzneseniu generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363. Cieľom tohto doplnenia právnej úpravy je určenie osôb oprávnených podať sťažnosť voči uzneseniu generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 nad rámec všeobecne ustanoveného okruhu oprávnených osôb podľa § 186 ods. 1.

K bodu 3 [§ 363 ods. 1]

Prvá veta doplneného textu definuje porušenie zákona, pri ktorom je generálny prokurátor oprávnený vydať uznesenie o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363. Ide o zúženie priestoru pre vydanie takéhoto uznesenia, pretože generálny prokurátor ho bude po tejto úprave môcť vydať, iba ak ide o podstatné pochybenie, ktoré by mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Tým sa zároveň kladú vyššie nároky na dôvodnosť a odôvodnenie takéhoto uznesenia. Splnenia týchto nárokov by malo v praxi prispievať k vyššej dôveryhodnosti predmetných uznesení. Zároveň ide o návrat k predchádzajúcej právnej úprave, ku zmene ktorej došlo práve preto, aby generálny prokurátor mohol zrušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní jednoduchšie, čo je pri takomto vážnom zásahu do vyšetrovania neprijateľné.

Druhá veta doplneného textu vylučuje vydanie uznesenia o zrušení právoplatného rozhodnutia o vznesení obvinenia generálnym prokurátorom. Ide o obmedzenie právomoci generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia v prípravnom konaní. Dôvodom tohto doplnenia je, že doterajšia právna úprava umožňuje jednoduché zmarenie celého vyšetrovania a stratu aj zákonne získaných neopakovateľných dôkazov, a to na základe rozhodnutia jedinej osoby (generálneho prokurátora SR).

K bodu 4 [§ 363 ods. 3]

Navrhované znenie zakladá právo podať sťažnosť voči uzneseniu generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 a zároveň určuje, že podanie sťažnosti má odkladný účinok.

K Čl. II

S ohľadom na predpokladaný priebeh legislatívneho procesu sa navrhuje nadobudnutie účinnosti od 1. decembra 2022.